**CZU: [070 + 659.3](478):811.135.1`271.1**

# MASS-MEDIA DIN REPUBLICA MOLDOVA ȘI LIMBA ROMÂNĂ: GREȘELI FRECVENTE ȘI SITUAȚII DE DIFICULTATE

## MEDIA FROM THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND THE ROMANIAN LANGUAGE: FREQUENT ERRORS AND DIFFICULTIES

**Ecaterina DELEU,**
*doctor în științe politice, lector universitar,*
*Universitatea de Stat din Moldova*
ORCID: 0000-0003-4582-4604
ecaterina.deleu@usm.md

Anul electoral 2024 a fost unul extrem de dificil și de provocator pentru spațiul mediatic autohton, cu o avalanșă de dezinformări / narațiuni false și alte atacuri din arsenalul propagandei ruse, respectiv, al războiului hibrid declanșat împotriva Republicii Moldova. A fost și un test de rezistență și eficiență, pe care cel puțin unele instituții de presă din Republica Moldova l-au trecut cu brio, la această etapă, impresionând unele manifestări de solidarizare a breslei. Ținând cont de ceea ce s-a întâmplat în campania electorală pentru alegerile prezidențiale din toamna anului 2024, în Republica Moldova și în România, se pare că primăvara anului electoral 2025 se anunță tot mai importantă.

În aceste condiții, discuțiile despre respectarea corectitudinii limbii române în presă, despre avertismentele Consiliului Audiovizualului (CA) în urma monitorizărilor efectuate privind ținuta lingvistică, par a fi de prea mică importanță față de efortul depus de reprezentanții mass-media [1]. Or, o astfel de abordare ar fi greșită pentru că, de fapt, este redus la zero tocmai acest efort, fiind afectată credibilitatea instituțiilor de presă: nu vor fi luate în serios informațiile (oricât de importante nu ar părea) dacă sunt scrise / transmise cu greșeli de gramatică: ortografice, de punctuație, ortoepice, dar și de topică, de stil, de logică etc. [2]. Astfel de texte pline de greșeli nu vor fi preluate sau citate, în țară

sau peste hotare. Ca să înțelegem reversul, e de neimaginat că presa de limbă română ar prelua știri din străinătate (de ex., în engleză, franceză, rusă etc.), dacă acestea sunt scrise cu o grămadă de greșeli: corectitudinea informațiilor va fi pusă la îndoială. Prin urmare, cunoașterea foarte bună a limbii este primul test pentru un viitor jurnalist, dar și un exercițiu continuu, ținând cont de rolul important al reprezentanților mass-mediei în promovarea limbii române [3]. Cercetătorul Ion Haineș face referire la o declarație a Uniunii Scriitorilor din România, publicată în 2021, care își exprima îngrijorarea față de degradarea continuă a limbii române în spațiul public, dar și a nivelului cultural general [4].

În ultimii ani în spațiul românesc au apărut numeroase lucrări care atrag atenția asupra celor mai frecvente greșeli gramaticale, dar și asupra unor capcane [5, 6, 7]. În timpuri în care se scrie și se vorbește tot mai mult, scria cercetătorul Ilie Rad într-un articol despre „Starea limbii române, azi", și numărul *infracțiunilor lingvistice* este tot mai mare [8]. Revista 22 a publicat anterior un supliment cu genericul „Limba română în mass-media", care include o chestionare despre derapajele de limbă care deranjează cel mai mult, raportul dintre norma academică și limbajul jurnalistic etc., la care au partcipat experți, scriitori și jurnaliști din România [9]. La capitolul perle românești[1], un reputat colecționar este scriitorul Radu Paraschivescu [10].

**Date și analize.** Tradițiile de monitorizare a corectitudinii exprimării în limba română au fost reluate în anul 2022 în Republica Moldova, prin decizia CA, după câteva etape preliminare care au avut loc în perioada 2010-2011, încheiate prin publicarea „Ghidului de exprimare corectă". În România, acest proces de monitorizare a durat 10 ani (2006-2016). Ne vom referi, în continuare, la discuțiile despre rezultatele monitorizării din acest an a corectitudinii limbii române în audiovizualul din Republica Moldova (10 posturi de televiziune), precum și despre modificarea Codului privind serviciile media audiovizuale, inclusiv a art. 19, care vizează direct respectarea ținutei lingvistice a materialelor

---

Dincolo de cartea la care facem referire: PARASCHIVESCU, R. Noi vorbim, nu gândim (noua colecție de perle românești), publicată în 2015 la Editura Humanitas, trebuie să reamintim și celelalte antologii precursoare, de același autor: Fie-ne țărâna ușoară (perle românești), Humanitas, 2006; Mi-e rău la cap, mă doare mintea (noi perle de tranziție), Humanitas, 2007; Muște pe parbrizul vieții (nou catalog de perle), Humanitas, 2014.

jurnalistice. De asemenea, o atenție aparte va fi acordată celor mai frecvente greșeli și situații de dificultate semnalate în presă [11].

În cadrul ședinței Consiliului Audiovizualului (CA) care a avut loc la 29 noiembrie 2024 au fost făcute publice rezultatele monitorizării din perioada 9-15 mai a 10 posturi TV din Republica Moldova. Potrivit deciziei CA, aceste instituții nu au asigurat în măsură deplină respectarea normelor și, prin urmare, au fost sancționate prin avertisment public.

Dr. hab. în filologie Viorica Molea a menționat în cadrul ședinței că aceste eforturi de monitorizare reprezintă „o misiune importantă de sensibilizare și de avertizare privind problemele ce țin de utilizarea corectă a limbii române în discursul public, precum este cel mediatic". Experta a subliniat că „promovarea limbii române corecte reprezintă o responsabilitate majoră, constantă, pentru toți cei folosesc cuvântul și îl promovează prin intermediul mass-mediei". Unul dintre membrii CA, Larisa Turea, a pus accent pe responsabilitatea jurnaliștilor, „care au această tribună și care au datoria de a se exprima corect, pentru că erorile de multe ori împiedică receptarea mesajului public". Un alt membru al CA, Eugeniu Rîbca, a propus elaborarea unor propuneri de modificare a art. 19 (alin. 2) a Codului privind serviciile media audiovizuale. Președinta CA, Liliana Vițu, a precizat că această monitorizare etapizată a mass-mediei reprezintă un exercițiu util și pentru membrii CA.

**Greșeli frecvente în mass-media din Republica Moldova.** La Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării a Universității de Stat din Moldova, în cadrul orelor de curs la disciplina *Norme și interpretări gramaticale*, am realizat monitorizarea presei în perioada 2021-2024 (septembrie - decembrie), împreună cu studenții, accentul fiind pus pe textele jurnalistice, dar și pe analiza unor discursuri / declarații vizate de presă. Scopul acestor exerciții este de a dezvolta competențele de exprimare corectă (orală și scrisă) în limba română, a capacității de analiză argumentată a erorilor din presă. La încheierea cursului (după exerciții repetate, teste de gramatică, analiza rubricilor de cultivare a limbii, a rapoartelor de monitorizare a ținutei lingvistice), odată cu prezentarea Lucrului individual studenții ajung să cunoască destul de bine instituțiile de presă, în special pe cea selectată pentru studiul individual (site-uri de știri, portaluri, posturi tv).

La capitolul greșeli frecvente în mass-media menționăm *lipsa diacriticelor*, care poate fi și supărătoare, dar care poate duce și la unele

situații amuzante sau jenante (fata / în loc fața / lui Macron); *tehnoredactarea* – lipsa spațiilor sau, dimpotrivă, spații libere nejustificate, plasarea greșită a unor spații înainte de semnele de punctuație, ceea ce denotă nu doar neglijență, dar și lipsă de respect și de responsabilitate; *romgleza* sau abuzul de împrumuturi din engleză, adică un stil de vorbire și scriere care poate să ajungă la forme și expresii greu de înțeles; *scrierea (greșită) a cuvintelor din titlu cu prima literă – majusculă* (tendință în cazul mai multor podcasturi din spațiul autohton – ex. „Anastasia Nichita: Ce înseamnă să Nu Renunți? Nici Fractura Nu A Oprit-o Să Facă Istorie"), tendință împrumutată greșit din limba engleză etc.

Alte greșeli deranjante se referă la indicarea greșită a prepozițiilor în cazul orașelor sau țărilor (mai mult în limbajul colocvial decât în cel jurnalistic): *ÎN* și, respectiv, *DIN* se utilizează întotdeauna în cazul țărilor - plec *în* Italia (nu la...), vin *din* Italia, plec *în* Franța, *în* China etc.; *LA* și *DE LA* se scrie când e vorba de orașe – plec *la* Roma (vin *de la* Roma), plec *la* Bruxelles, *la* Paris etc.

În cazul verbelor, se scriu greșit diferite forme ale verbului *a crea* (regula ușor de reținut este că se scrie cu doi de **e** numai în cazul formelor unde este litera z: *eu creez, tu creezi*, *el/ea/ei/ele creează* (modul indicativ, timpul prezent), *tu creează*, nu sta (modul imperativ). La timpul trecut și viitor formele verbului a crea se scriu doar cu un singur **e** (*eu am creat, tu vei crea* etc.). Uneori verbul *a vrea* dă bătăi de cap, mai ales la persoana a II-a sing. și plur.: corecte sunt formele *tu vrei* și *voi vreți* (greșit – tu vreai și voi vreați). Pentru unii, verbul *a lua* pare mai complicat, deși formele corecte sunt ușor de reținut: *eu iau, tu iei, el/ea ia*, noi luăm, voi luați, ei/ele iau (modul conjunctiv – să ia).

O greșeală gravă de punctuație, virgula între subiect și predicat, este printre cele mai frecvente. De multe ori, această greșeală apare din cauza *izolării greșite a apoziției*: ex. Rectorul USM, Igor Șarov a mulțumit Departamentului (*corect*: Rectorul USM, Igor Șarov, a mulțumit).

Este nevoie de un pic de atenție la scrierea pronumelor demonstrative (și a adjectivului pronominal demonstrativ) *aceea* sau *aceia*: *fata aceea* (sing., fem.) și *băieții aceia* (plur., masc.); *aceea* a răspuns la timp; *aceia* au ajuns la timp.

Pot apărea greșeli la pronunțarea unor *numerale* – corect este 1 (*întâi*) septembrie (nu unu septembrie); *douăsprezece mai; doisprezece*

*copii* (atenție la acordul dintre substantiv și numeral). În cazul indicării orei sau zilei se consideră corecte formele de feminin: *ora două, ora douazeci și două* etc. Sau *două septembrie* (forma corectă), *douăsprezece octombrie, douzeci și două noiembrie* etc.

În cazul numeralelor, regula din jurnalism este că de la 1 până la 9 se scriu cu litere, de ex. *Două fete* au traversat strada / Au fost aprobate *două proiecte* (și nu 2 fete / 2 proiecte). Sau – Pe șosea au trecut *două mașini* (nu 2 mașini). Să nu uităm însă de excepțiile de la această regulă: data se scrie cu cifre – *2 septembrie, 3 mai, 7 iunie* etc. Vârsta se indică la fel, cu cifre, de la 2 până la 9: un copil de *un an*, dar – un copil de *2 ani*, de *4 ani* etc.

Uneori, și paronimele le dau bătăi de cap multora: familial / familiar, oral / orar, scorul / socrul, îmbina / îmbuna, companie / campanie etc.

În ce privește calchierile, cele mai frecvente sunt cele din limba rusă: forma greșită *s-a primit* (nu există în limba română verbul *a se primi*, ci doar *a primi*), *merge vorba* (nu merge, că nu are picioare – corect ar fi ***este vorba***); *în dependență de* (corect ar fi **în funcție de**); *necătând la* (corect – **în pofida**...); *cu ziua de naștere* (corect ar fi **de ziua ta, cu prilejul / ocazia zilei de naștere**) etc.

Unele pleonasme apar zilnic în presa autohtonă: la fel ca și – corect *la fel ca*; pentru ca să – corect *pentru ca* etc.), *a aduce aportul* (din fr. – *aporter*, a aduce), a înghețа de frig - corect *a îngheța*; acum 3 ani în urmă – corect *acum 3 ani* sau *cu 3 ani în urmă* etc. O discuție aparte este cea privind tautologiile și cacofoniile din presă, precum și greșelile de topică (ex. ședința Parlamentului de azi, corect *ședința de azi a Parlamentului*). Printre greșelile frecvente mai poate fi numită scrierea greșită a unor nume străine, abrevierea greșită a unor cuvinte (ex. preș. corect *președinte*, bulevard - brd., corect *bld*.) etc.

Lipsa de acord apare adesea când între cuvântul determinat și cel determinativ sunt intercalate alte cuvinte – deși regula este simplă și ușor de reținut: *lucrare* (sing., fem) *a* studentului (ex. această *lucrare* extraordinară *a* studentului), *lucrări* (plur., fem.) *ale* studentului; *om* (sing., masc.) *al* pământului, *oameni* (plur., masc.) *ai* pământului etc.

După cum menționează și Molea V., nu se poate vorbi despre o îmbunătățire vizibilă a situației lingvistice la posturile TV din Republica Moldova, dar se atestă o „oarecare atitudine pozitivă, o mișcare productivă față de acest proces de îmbunătățire a exprimării corecte”.

Experta a recomandat redacțiilor să găsească modalități de îmbunătățire a ținutei lingvistice la posturile respective, prin motivarea jurnaliștilor, prin monitorizări interne sau prin schimburi de bune practici cu alte posturi [12,13,14]. „Unii nu văd o problemă în acest sens, considerând exprimarea corectă un aspect secundar, dar experiența ne-a convins că, dimpotrivă, oamenii apreciază un discurs corect, cizelat, coerent și se inspiră din acesta", susține experta, precizând că toți cei care promovează limba literară au o mare responsabilitate față de „modul în care comunică, prezintă informația - de aceea sunt obligați să exceleze în acest sens".

Grija față de corectitudinea exprimării în limba română trebuie să fie o constantă a breslei și a instituțiilor de presă.

***Referințe bibliografice**:*


1. Consiliul Audiovizualului. *Zece posturi TV avertizate public pentru carențe în ținuta lingvistică.* Disponibil https://consiliuaudiovizual.md/news/zece-posturi-tv-avertizate-public-pentru-carente-in-tinuta-lingvistica/ (accesat 29.11.2024)
2. Ședința Consiliului Audiovizualului din 29 noiembrie 2024. *Audierea raportului de monitorizare privind ținuta lingvistică.*

Disponibil https://www.youtube.com/watch?v=56VFl1ylZPk (accesat 31.11.2024)

3. Chivu, G. *Rolul mass-mediei în promovarea limbii literare*. În: Limba Română, nr. 7-8, Anul XXI, 2011. ISSN 0235-9111.
4. Haineș, I. *Limba română în mass-media*. În: Limba română, nr. 1, anul XXXI, 2021. ISSN 0235-9111.
5. Ionescu, N., Georgescu, M. *Cum să scrii corect*. București: Booklet, 2022. 142 p. ISBN 978-606-590-980-9.
6. Ivanov, C. *613 greșeli gramaticale în limba română*. București, 2020. 200 p. ISBN 978-606-94886-1-4.
7. Vasilache, Gh. N. *Capcane ale limbii române: întrebări, răspunsuri, comentarii*. București: Corint educațional, 2023. 175 p. ISBN 978-606-088-392-0.
8. Rad, I. *Starea limbii române, azi.* Disponibil https://ilierad.ro/starea-limbii-romane-azi/ (accesat 10.11.2024)
9. *Revista 22. Suplimentul Limba română în mass-media.*

Disponibil https://revista22.ro/supliment/limba-romana-in-mass-media (accesat 05.10.2024)
10. Paraschivescu, R. *Noi vorbim, nu gândim*. București: Humanitas, 2024. 198 p. ISBN 978-973-50-8441-7.
11. Axan, A. *Dificultăți ale limbii române*. În: Limba Română, nr. 4-8, Anul XI, 2001. ISSN 0235-9111.
12. Molea, V. *Limba română standard în discursul jurnalistic basarabean: probleme ale exprimării corecte.* In: Filologia modernă: realizări şi perspective în context european: G. Călinescu 125 ani de la naștere, Ed. 18, 10-11 octombrie 2024, Chişinău. Chişinău: Pro Libra, 2024, Ediţia 18, pp. 309-319. ISBN 978-9975-47-275-3. DOI: https://doi.org/10.52505/filomod.2024.18.33
13. Molea, V. *Erori gramaticale în exprimarea orală din mass-media autohtonă* (pe baza monitorizării unor posturi tv naționale). In: Limba Română, 2023, nr. 1-2(279-280), pp. 107-116. ISSN 0235-9111.
14. Molea, V. *Inadvertenţe stilistice atestate la unele posturi TV din Republica Moldova*. In: Limba Română, 2023, nr. 5-6(283-284), pp. 99-105. ISSN 0235-9111.